

NA BLEDU JE BILA MEDNARODNA KONFERENCA

NARAVNI IN NARODNI PARKI EVROPE

DARIO CORTESE

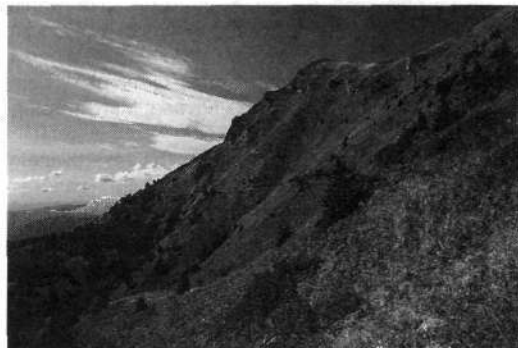
»Pomen oblik življenja na Zemlji je neodvisen od njihove uporabnosti za človeka. Bogastvo in raznolikost življenja sta vrednosti za sebe in človek nima pravice, da zmanjšuje in krni to bogastvo in raznolikost. Toda sedanje vpletanje človeka v druge oblike življenja na Zemlji je preveliko, za kar vidimo primere po vsem svetu. Spoštovanje kvalitete življenja je pomembnejše kot neprestano sledenje rastočemu življenjskemu standardu.« S temi mislimi Norvežana **Arnolda Nessa** se je na Bledu začel prvi seminar konference Europarc '95. Kanadčan **Harold Eldsvik**, ki je citiral globoko ekološke Nessove misli, je še dodal, da je osnovni pomen narave v njej sami in ne samo v tem, da služi človekovim (zdaj že večinoma izrojenim) potrebam. Upoštevanje tega dejstva je jedro upravljanja z vsakim zavarovanim naravnim območjem.

PARKI POVEZUJEJO EVROPO

Osrednja tema seminarjev in delavnic konference, ki je trajala od 28. septembra do 1. oktobra 1995 in je gostila več kot 200 predstavnikov iz vse Evrope, je bila izobraževanje in usposabljanje za upravljanje zavarovanih naravnih območij, to je naravnih in narodnih parkov. Konferenco, že 21. po vrsti, je organizirala Zveza naravnih in narodnih parkov Evrope (Federation of Nature and National Parks of Europe — FNNPE), za izvedbo pa je poskrbel Zavod za varstvo Triglavskega narodnega parka (TNP). Pokrovitelj konference je bilo Ministrstvo za okolje in prostor RS. Poleg delavnic in seminarjev, ki so bili na Bledu, so si udeleženci konference Europarc '95 na dveh strokovnih ekskurzijah ogledali hidrološko dediščino v Triglavskem narodnem parku in njegove gozdove, zadnji dan srečanja pa se je na zasedanju sestala generalna skupščina FNNPE.

Kot je povedala **Marija Zupančič-Vičar**, predstavnica Slovenije v svetu FNNPE, ima Zveza preko 220 članic iz 34 držav, ki zastopajo 1600 naravnih in narodnih parkov v Evropi. V Evropi je nekaj čez 200 narodnih parkov, preostali so regionalni, naravni, krajinski in drugi parki. Pomen konference, ki je vsako leto v drugi državi, lani pa je bila prvič v Sloveniji, je poleg obravnave določenega strokovnega vprašanja v izmenjavi mnenj, spoznavanju varstva narave v različnih državah in različnih parkovnih ureditev. »S povezovanjem parkov prihajajo do izraza različne tehnike, različni načini upravljanja in najboljše želimo aplicirati v drugih parkih. Gre za zelo razvejan sistem pomoči parkom za boljše upravljanje in mislim, da je pri tem zelo prisotna ideja Evrope brez meja.«

Osnovne poteze sprememb v upravljanju z zavarovanimi naravnimi območji se kažejo predvsem v približevanju ljudem. Kot je na začetku prvega seminarja o ures-

Porezen je vrh krajinskega parka Davča, v katerem se narava združuje s samosvojo kulturno krajino

ničevanju akcijskega načrta »Parki za življenje« poudaril Kanadčan Harold Eldsvik, se moramo znebiti ozke in omejene miselnosti, ki je še ostala iz preteklosti in po kateri so zavarovana naravna območja nekakšni izolirani otoki. Namesto tega se v svetu že razvija holistični pristop, ki vidi zavarovana območja v nacionalnem, regionalnem in globalnem kontekstu. Zato sodobne uprave zavarovanih naravnih območij s strokovno organizacijo in usposobljenimi kadri skrbijo za take podobe »svojih« parkov, v katerih se združuje učinkovita zaščita narave s popularizacijo »mehkega« turizma, v katerem je obiskovalec le trenutni gost in občudovalec narave.

PARKI SO ŽIVLJENJE

Zaradi izjemnih naravnih lepote, ki privlačijo veliko obiskovalcev, je lahko narodni park pomemben ekonomski dejavnik določenega območja, morda celo njegova gonilna sila. To prihaja v ospredje tudi v našem edinem narodnem parku, ki je v novi samoupravi dobil velik potencial kot razvojni dejavnik novih občin. Toda naravne danosti so eno, njihov učinkovit prikaz — tako v varovalnem kot v ekonomskem smislu — ter upravljanje z narodnim parkom pa drugo. Ljudje nasploh mislijo, da je upravljanje z narodnim parkom preprosta naloga, o čemer je prepričana tudi vlada, in na koncu nastane položaj, v katerem se morajo uprave parkov znajti same oziroma je njihovo delovanje finančno blokirano, ko gre za izvajanje varovanja. Še tako dobra strokovna usposobljenost in napredno varovalno delovanje delavcev uprave lahko zvedeni, ko pade narodni park v roke birokratom, ki so največja nevarnost za zavarovana naravna območja nasploh. Potem prebivalcem na zavarovanem območju ni težko ugotavljati, kaj vse jim varovanje onemogoča in česa ne smejo. Poleg tega finančne koristi, ki jih dajejo turistični potenciali parka, odnesejo predvsem ljudje in podjetja »od zunaj« in imajo domačini od svojega parka malo ali celo nič.

V ospredju podobe evropskih naravnih in narodnih parkov je že nekaj časa moto »parki za življenje«, po katerem so zavarovana območja življenjska tako za ljudi, ki živijo v njih, kot v smislu varovanja. »Zdi se mi pomembno poudariti, da bi morali biti varstveni režimi in zakoni prilagojeni ljudem, ki živijo na zavarovanih območjih. Kljub temu, da so na zavarovanih območjih zakonske omejitve, bi moralo biti življenje ljudi v parku tako dobro kot izven njega oziroma bi moralo ljudem prinesiti določene prednosti,« je povedal **Martin Šolar**, predstavnik Zavoda za varstvo TNP.

Zaenkrat je še drugače, saj prebivalci na zavarovanem območju pri nas večinoma tarnajo, kaj jim »park« (v resnici zakon o parku oziroma neorganiziranost države v reševanju ključnih in tekočih finančnih problemov v zvezi s parkom) preprečuje. Toda ohranjena in prvobitna narava je naš največji potencial — v veliko evropskih deželah je to dejstvo kljub manj ohranjeni naravi bolj v ospredju kot pri nas — in z vlaganjem vanjo se kaže najbolj smiselna in tudi ekonomsko perspektivna prihodnost. Narava je »zastoj« in »stane« samo znanje in sposobnost uprav zavarovanih območij, kako jo čimbolje približati ljudem (in jih s tem tudi naravovarstveno vzgajati — »stari kozli« so tega še potrebnejši kot miselno bolj odprta mladina).

Kako pomembno je znanje, govori dejstvo, da so celo multinacionalne korporacije začele ugotavljati, da njihov najbolj dragocen vir ni več denar in alokacija kapitala, temveč **znanje**, najpomembnejša naloga menedžmenta pa zagotavljanje čimširšega oplajanja znanja in ne kapitala. To bolj kot za karkoli drugega velja za uprave naravnih in narodnih parkov, čeprav so finance prepotrebna podlaga za delovanje, težave z njimi pa nastopijo, ko zakon nekaj prepove, vendar v isti sapi ne zagotavlja sredstev za drugačno, bolj naravno ali tradicional-

no rešitev (npr. obnove hiš na zavarovanem območju.) Tako so zaposleni v upravah narodnih parkov, ki poznajo globalen pomen in preprosto izhodišče varovanja narave, kot jo je opisal Arnold Ness, le eden izmed dejavnikov učinkovitega varovanja in populariziranja izjemnih naravnih vrednot. Drug dejavnik je država, naslednji dejavnik smo »mi«. Čimmanj bo vmes birokracije, čimbolj bo vsak zase deloval v soglasju z naravo, tembljje bomo sožitju z njo, vključno z zavarovanimi območji.

NARAVNI PARKI V SLOVENIJI

Ob konferenci Europarc '95 so bile v avli Festivalne dvorane na Bledu na ogled zanimive podobe razstave Varstvo narave v Sloveniji, ki je predstavila izsek naše bogate naravne dediščine. V Sloveniji je veliko zavarovanih območij, vendar je večina med njimi manjšega obsega. Sem sodijo naravni rezervati, ki so najsvetejši otoki ohranjene narave (npr. Zelenci), na pomenu pa dobivajo tudi krajinski parki. To so večja območja kot naravni rezervati, vključujejo pa tudi kulturno krajino, zato je varovalni režim (5. kategorija) manj strog kot v strogem naravnem rezervatu (1. kategorija) ali narodnem parku (2. kategorija). Slovenija ima veliko takih »krajinskih biserov«, ki so bili še pred leti krajinski parki le na papirju, zdaj pa se nekoliko bolj prebivajo v ospredju tako s popularizacijo kot z varovanjem. Mednje sodijo krajinski parki Logarska dolina, Zgornja Idrija, Lahinja, Mura, Davča s Poreznom, Planinsko polje in številni drugi. Od velikih območij je pri nas z zakonom poleg Triglavskega narodnega parka zavarovan samo Kozjanski park, v delu pa je program naravnih oziroma regionalnih parkov (Kras, Notranjska, Kočevska, Kamniško-Savinjske Alpe), kar je tudi najbolj obetavna vizija prihodnosti razvoja Slovenije v tretjem tisočletju.

Cesta prek Pavličevega sedla

V dnevnem časopisu smo lahko prebrali, da je bil 30. novembra 1995 v občini Mozirje posvet o cesti iz Logarske doline v Avstrijo. Zavzeli so se za to, da bi Pavličevo sedlo postalo meddržavni prehod, ugotovili so, da so na avstrilski strani traso že določili, izrazili željo, da bi uresničili več kot 20 let stare načrte itd. Toda ali so načrti o povezavi Solčave in Logarske doline s Korošk stari samo 20 let?

Ne! Pozablja se na prizadevanja Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva po primernih cestnih povezavah tako do Solčave kot naprej do Logarske doline in preko Pavličevega sedla na Koroško.

Prof. Orožen v »Zgodovini SP SPD« navaja, da so leta 1896 v okviru SP SPD v Solčavi ustanovili poseben odbor. Njegova glavna naloga je bila, da pospeši izgradnjo ceste v Logarsko dolino. Vodil ga je župnik **Šmid**, **Valent Vider** v sestavku »100 let ceste v Solčavo in 70 let ceste v Logarsko dolino (PV 1992) navaja, da je župnik Šmid prišel 23. 9. 1892 v Solčavo. Bil je izreden gospodar, naprednjak in vnet za razvoj kraja. Valent Vider v knjigi »Zapiski o Solčavi« (Solčava 1982) navaja, da sta se za povezavo s Koroško zelo zavzemala **Fran Kocbek**, načelnik SP SPD, in **Johannes Frischauf**, profesor iz Gradca in velik ljubitelj Savinjskih Alp.

Prof. Frischauf je že leta 1898 preštudiral traso, ki si jo je zamislil **Piskernik**, leta 1904 je Piskernik z lastnimi instrumenti že trasiral traso, natančnejše meritve na Pavličevo sedlo in

drugo varianto pa je izdelal dr. Frischauf in o tem izdal posebno študijo.

Akcija Solčovanov je skraja uspevala. Cesta iz Luč v Solčavo je bila zgrajena leta 1894. Potem so dela zastala.

Cesto so gradili med 9. aprilom in 31. avgustom, o začetku gradnje je kronist v Celjski kroniki 31. 1. 1894 zapisal, da »se bo pričelo z gradnjo«.

Z avtomobilom se je prvi pripeljal v Solčavo celjski tovarnar **Westen** leta 1912, prvi trije avtomobili so prišli v Logarsko dolino 20. 5. 1922.

Razmišljanja in načrti za povezavo s Koroško so stari več kot 20 let. Omenimo, da je bil 1910. leta komisijski ogled trase (Valent Vider: »Kocbek in Frischauf, dva zaslužna moža za naše planinstvo«, Turistične objave, 20. 11. 1992.)

Pobudniki so bili vseskozi planinci.

Prav tako odgovorni iz Mozirja in okolice ne smejo pozabiti, da se bliža leto 2000. Leta 1907 je bil v Gornjem Gradu »prvi planinski sejem«; tedaj je Fran Kocbek izdal glasilo Planinski škrt. V njem je objavljen vozni red gornjegrajske železnice, ki bo veljal od 1. julija do 30. septembra 2000!

Boste do tedaj zgradili progo Šmartno ob Paki—Mozirje—Radmirje—Gornji Grad—Kamnik? Vozni red že imate, prizadevanja in načrti so stari tudi blizu 100 let!

Valent Vider je pred letom, dvema v Planinskem vestniku zapisal, da še obstaja vpisna knjiga, ki jo je leta 1876 prof. Frischauf podaril gostilni Herle in se vanjo vpisal. 120-letnica je izziv, da bi objavili vpise iz te knjige!

In še vprašanje: kdaj bo zgrajena cesta čez Pavličevo sedlo?

Franc Jezovnik